

VERSLAG

OVER

het bestuur en den toestand der zaken van de stad

TURNHOUT,

DOOR

HET KOLLEGIE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN

AEN DEN GEMEENTE-RAED,

IN ZYNE OPENBARE ZITTING VAN DEN 4ⁿ OCTOBER 1819 VOORGEDRAGEN.

TURNHOUT.

BY BREPOLS EN DIERCKX ZOON.

Myne Heeren !

Om aen de verplichtingen die ons het art. 70 der gemeente-wet oplegt te voldoen, hebben wy de eer UEd. ons jaerlyks verslag over het bestuer en den toestand der zaken dezer stad te doen.

Het staetsbestuer, dat sedert 1847 verlangt eene gelyk-vormigheyd in de opstelling van deze verslagen in te voeren, heeft, zoo als UEd. is bekend, ook deswegens voorschriften aen alle gemeente-besturen doen toekomen. Met ons aen deze voorschriften te gedragen, welke wy by het doen van ons verslag over 1846-1847 reeds hebben nagekomen, achten wy het tevens noodig UEd. te doen kennen, dat, om over sommige onderwerpen, die wy in onze vorige verslagen wydloopig hebben behandeld, geene herhalingen of overtollige uytdrukkingen te moeten doen, wy het hebben verkozen, UEd. wegens die onderwerpen of zaken die geene meldingsweerdige veranderingen hebben ondergaen, naer onze vorige gedane verslagen te verzenden.

Wy verhopen dat dezen door ons aengenomen regel, UEd. aengener zal zyn, dan al te veel herhalingen die wy anderzins verplicht zouden zyn te doen, te moeten hooren.

Titel II.

STAET DER BEVOLKING.

Aen het grondgebied van Turnhout of in de verdeling der wyken is er geene verandering geschied.

De bevolking van onze stad en derzelver geluchten bestond by de opneming van 15 october 1846 uyt 14,385 zielen. Op 31 december 1847 beliep dezelve op 14,577, te weten :

(4)

Persoonen: Mannelyk. Vrouwelyk.

6,997 7,580

Hier by te voegen :

1° Het getal der geboortengedurende
het jaer 1848 200 154

2° Idem der persoonen die zich ge-
durende dat tydstip alhier zyn
komen vestigen 222 218

Totaal 7,419 7,752

Hiervan af te trekken :

1° Het getal der overlede-
nen 198 258

2° Idem der persoonen,
welke de stad hebben
verlaten 255 248

455 486 455 486

Blyft 6,986 7,266

Algemeen totaël. 14,252

wezenlyke bevolking op den 31° december 1848.

BEWEGINGEN VAN DEN BURGERLYKEN STAND.

GEBORTEN, STERFGEVALLEN, HUWELYKEN, ECHTSCHEYDINGEN.

Geboorten.

Van het mannelyk geslacht 200
» vrouwelyk » 154

Totaal 354

In 1847 beliep het getal der geboorten op 387

Vershil in min 33

Onder de voormelde geboorten in 1848 zyn er vier
tweelingen, waer van 3 jongens en 3 meysjens.

(5)

Dood geboren.

Der twee geslachten in 1848 25
In 1847 15

Vershil in meer 12

Sterfgevallen.

Van het mannelyk geslacht 198
» vrouwelyk » 258

456

In 1847 380

Vershil in meer 56

In dit getal zyn de doodgeboren begrepen, waer uyt
volgt, dat de sterfgevallen de geboorten met 51 persoon-
en overtreffen.

Huwelyken.

Tusschen jongens en meysjes 80

» jongens en weduwen 0

» weduwenaren en meysjes 20

» weduwenaren en weduwen 4

Totaal 104

In 1847 75

Vershil in meer 31

Echtscheydingen.

Geene.

Erkende kinderen.

In 1848 4

In 1847 4

1.

Gewettigde kinderen.

In 1848 zyn er 5 kinderen van het mannelyk geslacht, reeds erkend, gewettigd, te weten: 2 van den ouderdom van 5 maanden tot 1 jaer en 1 van 1 tot 2 jaer.

Onder de 5 $\frac{1}{4}$ geboorten telt men 12 onwettige kinderen of 1 op 29.

Woonplaats veranderingen.

Sedert den 1° january tot en met den 31° december 1848 zyn er in onze stad komen wonen :

Van gemeenten uyt deze provincie 170 man. 175 vrouw.

Uyt andere gemeenten des ryks 50 » 20 »

En uyt andere koningryken 22 » 25 »

Zamen 222 » 218 »

Er zyn tussehen het voormeld tydstip van hier vertrokken :

Naer gemeenten in deze provincie 168 » 179 »

Naer andere gemeenten in het ryk 45 » 56 »

En naer andere koningryken 22 » 55 »

Zamen 255 » 248 »

Aenmerkingen omtrent het houden der registers van den burgerlyken stand.

De registers van den burgerlyken stand worden by volharding met al de zorgen en nauwkeurigheid, die hunne belangrykheyd vorderd, gehouden. De nedergelegde op de regtbank over 1848 hebben ook aen den heer Procureur des Koning geene aenleyding tot aenmerking gegeven.

Titel II.**GEMEENTE BESTUER.***Gemeente-raed.*

In onzen gemeente-raed die overeenkomstig het art. 4 der gemeente-wet uit 15 leden moet bestaan, is geen enkele vacatur.

De heeren L. Boone en J. Diels, welke op den 22 augustus 1848 als gemeente-raedsleden waren gekozen geworden, en die hun mandaet niet hadden aengenomen, zyn door de heeren P. Verheyen en N. Van Ballaer vervangen. Laetstgenoemde heeren zyn door de gemeente-kiezers op den 26° december jongstleden gekozen geworden, en hunne kiezing is op den 5° january daeropvolgende, door de bestendige deputatie van den provinciaelen raed geldig verklaerd.

Kollegie van Burgemeester en Schepenen.

Zie ons verslag over 1847-1848.

Personeel en inrigting der bureelen.

Zie hier over insgelyks ons voormeld verslag.

Kieslysten.

De kieslysten over de jaren 1849 en 1848 geven by vergelyking den volgenden uytslag op.

Jaer.	KIEZERS VOOR DE VORMING		
	der wetge- vende kamers.	van den pro- vinciaelen raed.	van den ge- meente-raed.
1849	261	269	500
1848	263	272	505
Vershil	in meer in min	» »	» »
	4	3	5

De herziening van deze lystten, welke jaerlyks met de grootste zorg wordt gedaen, heeft geene aenleyding tot reclamen gegeven.

Lijst der jury.

De naemlyst der personen die in onze stad als jury kunnen worden geroepen, beloopt voor dit jaer ten getalle van 49, en in het afgelopen jaer was hetzelfde 50.

Kiezingen.

Den uytslag der kiezing van 26 december jongstleden is hiervoren onder den titel *gemeente-raed* omschreven.

Beweging der zaken van het Bestuur.

Sedert den 1° october 1848 tot den 30° der afgelopen maend, zyn er buyten de gewoone zittingen van het collegie 54 vergaderingen van den gemeente-raed geweest.

De processen-verbael der laatste vergaderingen handelen over omtrent de 147 verschillende zaken. Gedurende het opgemeld tydstip zyn er ook behalve de statistieke en menigvuldige andere werkzaamheden, die steeds toenemen, 1078 brieven geschreven.

Stadsschriften.

Den toestand der stadsschriften is voor de redenen, in ons vorig verslag aangehaeld, dezelfde gebleven.

Gemeente goederen.

ROERENDE EN ONROERENDE GOEDEREN.

Men zie hier over ons verslag van 1847-1848.

Aenkooping, verkooping en mangelingen.

Sedert ons laatste verslag heeft de stad geene aenkooping gedaen.

De verkooping van de 70 hectaren heydegrond in den Liermanssteert, welke door de zorg van het gouver-

nement tot kunstbeemden is voorbereyd, en welke op den 22° augustus laatsteleden was bepaeld geworden, heeft by gebrek aen liefhebbers geene plaets gehad. Wy betreuren de mislukking van deze verkooping, eensdeels om redenen : dat den opbrengst hiervan tot groot nut voor de stad zoude gediend hebben, en anderdeels, dat er verschillende personen, die den bureel van weldadigheyd moet ondersteunen, werk zouden hebben kunnen verkrygen.

De verkooping van het Meddegoir, waertoe wy door het staetsbestuur zyn bemagtigd geworden, hebben wy tot nu toe, voordere redenen aen UEd. bekend, verschoven.

Den afstand van de oude school te Oud-Turnhout aen het kerkfabriek aldaer voor de som van 500 franken, is door de provinciale overheyd goedgekeurd. Wy wachten slechts na de goedkeuring die het genoemd kerkfabriek deswegens insgelyks heeft gevraegd, om er den akt van overdragt van op te maken.

Uwe heraadslagingen wegens de voorgenomene mangeling met jufvrouw M. De Nef, hebben tot heden toe de bekrachtiging van Zyne Majesteyt niet mogen erlangen. Wy hopen evenwel dat deze mangeling die tot groot nut en in het belang der stad is voorgesteld, eerstdaegs zal worden goedgekeurd.

Betwistbare zaken.

De stad heeft geene betwistbare zaken by de geregtshoven te beweren. Nogtans zullen wy verpligt zyn, van in eene uwer opvolgende zittingen mede te deelen en uwe beslissing in te roepen over eene aenvraag van de kinderen Hendrickx, en waerby deze eene schadevergoeding zyn aenzoekende, wegens genever die in 1847 door de beambten van het octrooi aengeslagen en nog in het stads-entrepot is berustende.

Gemeente-reglementen.

Er zyn sedert ons laatste verslag geene nieuwe stadsreglementen in zwang gesteld.

De opgestelde ontwerpen van reglement wegens het keuren en het verkoopen van vleesch, alsmede wegens de graenmarkt, zyn door UEd. naer byzondere commissiën ten eynde van verslag verzonden. Zoohaest deze commissiën hunne verslagen zullen hebben ingezonden, zullen wy dezelve andermael aen uwe beraming en goedkeuring onderwerpen.

Titel III.

GEMEENTE INKOMSTEN.

Ontleiding van de gemeente rekening van 1848 en waerdeering van de begrooting voor 1850.

GEWOONE EN BUYTENGEWOONE ONTVANGSTEN.

A. GEWOONE.

Erfelyke inkomsten.

	REKENING. BEGROOTING.	
Verhuring van huizen en andere opbrengende gemeente eygendommen fr.	1,357-85	1,160- »
Verkoop van turf, schadden en hout	1,310-79	1,000- »

Gemagtigde heffingen, schattingen en belastingen.

Voor het onderhoud en verbeteren der buertwegen	5,738-10	5,500- »
Opbrengst van het staengeld op de straten en merkten	1,888-12	1,700- »
Gewoone additionele centimen op de belastingen	5,482-84	5,400- »
1/5 der belasting op de honden, dienstjaar 1846	502-81	300- »
Stads octrooy	58,159-80	59,000- »

Mede te dragen . . 72,220-51 72,060- »

Mede gedragen	72,220-	»	72,060-	»
Belasting op de hater, wegens de vermoedelyke slyting, door degene die koeyen houden	1,722-24		1,680-	»
Idem op haver, hooy, strooy en voorgeveld der huizen	12,687-40		12,600-	»
Idem op de rytuygen op veren of riemen	»		370-	»
Opbrengst der boeten	517-17		600-	»

Anderc ontvangsten.

Opbrengst der akten van den burgerlyken stand	57-72		70-	»
---	-------	--	-----	---

B. BUYTENGEWOONE.

Goedslot der vorigerekeningen Idem van de begrooting van 1849	16,436-66		5,752-09	
Toelage van de provincie voor de stads-teekenschool	300-	»	300-	»
Idem voor de gemeente scholen	440-	»	1,585-	»
Idem en van den staet voor 't stom-doof kind Verheyen	»		200-	»
Verschillende ontvangsten	2,506-37		2,100-	»
Verkoop van heygronden en jongen mast	57-60		1,500-	»
Wedergaef van verschotene gelden aen de weezenhuizen	50-	»	50-	»
Ontvangen van 't gouvernement tot ondersteuning der behoeftige klas	7,000-	»	»	
Toelage van 't gouvernement voor de droogmaking van den Lierman	3,500-	»	»	
Idem gevraagd aen het gouvernement en de provincie voor het bestraten van de baen op Oosthoven en Raevens	»		11,000-	»

Mede te dragen . . 117,275-47 116,181-81

Mede gedragen . . .	117,275-47	116,181-81
Bedrag der leeningen . . .	58,500- »	4,000- »
Buytengewoone opcentimen . . .	4,057-52	7,681-97
Onslag voor de nachtwakers . . .	4,298-85	1,200- »
Idem voor de kosten der burgerwacht over 1849 en 1850 . . .	»	4,556- »
Militaire logementen . . .	»	4,000- »
Andere ontvangsten . . .	266-28	»
Totaal fr.	161,598-10	151,619-78

Gewoone en buytengewoone uitgaven.

	REKENING.	BEGROOTING.
1 ^e kapittel, huishoudelyk plaatselyk bestuer . . .	fr. 45,745-86	46,192-24
2 ^e kapittel, publieke veylgheyd en gezondheidsstellenis.	10,482-48	11,615-79
3 ^e kapittel, gemeente-werken.	8,512-10	24,400- »
4 ^e kapittel, handel en scheepvaart . . .	46-99	100- »
5 ^e kapittel, casertering, logementen en militaire transporten.	717-16	1,000- »
6 ^e kapittel, publieke weldadigheyd . . .	57,044-60	57,511-64
7 ^e kapittel, eeredienst . . .	1,025- »	1,025- »
8 ^e kapittel, openbaer onderwijs	6,758-44	7,548- »
9 ^e kapittel, schoone kunsten . . .	1,582-29	4,600- »
10 ^e kapittel, gevestigde schuld	11,044-81	15,007-95
11 ^e kapittel, regelingen . . .	557-50	170-76
12 ^e kapittel, herhalingen . . .	44,502-11	758-21
13 ^e kapittel, buytengewoone uitgaven . . .	34,897-25	2,460- »
14 ^e kapittel, verschillende uitgaven . . .	4,685-64	4,769-55
15 ^e kapittel, nieuwe werken en byzondere uitgaven . . .	1,000- »	2,500- »
Totaal fr.	445,182- »	425,457-42

Uytkomst van de begrooting voor 1850.

Ontvangsten	fr. 151,619-78
Uytgaven	» 125,457-12
Overschot fr.	8,162-66
Deficit	»

Leeningen.

By ons laetste verslag hebben wy UEd. de oorzaak doen kennen, waerom de stad sedert 1845 genoodzaekt was geweest, de bemagtiging aen het staetsbestuurte vragen, om dry vrywillige leeningen te doen.

Wy hebben UEd. alsdan ook de wyze van amortisatie dier leeningen kenbaer gemaakt, alsmede verhaeld, dat de gelden, die de stad tot op den 5ⁿ oktober 1848 ter leening had opgenomen, beliepen op . . . fr. 52,500-»

Ofschoon wy met reden vreesden dan ten aanzien van de tydsomstandigheden, en van den lagen prys van alle publieke effecten, het ons moeyelyk zoude geweest zyn, de obligatien te kunnen plaetsen die den administrativen dienst moesten toe verzekeren, zyn wy echter zoo gelukkig mogen zyn, sedert het voormeld tydstip, 75 obligatien van 500 franken, zonder enige korting, te mogen afleveren. Gevolgenlyk is er voor deze obligatien in de gemeente-kas gestort eene som van 57,500-»

Totaal fr. 90,000-»

Dus dat er van de leening van fr. 60,000-» die nog niet geheel is verwezenlykt, slechts nog twaelf obligatien van 500 franken moeten worden geplaatst.

Integendeel is er door de stad sedert opgemeld tydstip terug gegeven :

Het kapitaal van eene obligatie van de leening van 1846 of 1000 franken, ci . . . fr. 1000-»

Alsmede dat van 5 obligatien van 500 franken van de leening van 1847, ci . . . » 2500-»

5500-» 5,500-»

Blyft fr. 86,500-»

En in 1850 moeten er van de gemelde leeningen worden ingetrokken en terug gegeven, namelijk : van de leening van 1846 eene obligatie van fr. 1000-» ; van de leening van 1847, dry obligatiën van fr. 500-» en twee obligatiën van de leening van 1848.

Schulden.

Wegens het bedrag der gevestigde en eyschbare schulden hebben wy geene veranderingen aen te stippen. Het is ons echter aengenaem te kunnen zeggen, dat, ofschoon wy in het loopende jaer eene zitting hebben gehouden om den aanbod aen te nemen van de bezitters der obligatiën van de eyschbare schuld, ten eynde er een gedeelte van te rembourseren, wy niemand deswegen hebben mogen ontvangen. Later hebben wy door de nieuwsbladen doen bekend maken, dat alle eysgenaers van obligatiën der bovengemelde schulden, die zoude verlangd hebben hunne kapitalen mits eene korting weder te krygen, hunnen aanbod aen ons konden inzenden. Doch dewyl geen enkel bezitter heeft verkozen dit te doen, is het onnoodig te zeggen, dat niet tegenstaende dat de stad die sedert vier jaren door leeningen en verhoogingen van lasten slechts aen hare behoefte heeft kunnen voldoen, nog steeds het grootste vertrouwen blyft genieten.

Financiële gesteltenis.

Onzen financiëelen toestand sedert vier jaren buytengewoon verergerd, doet eene verbetering beloven, en de toekomst niet meer zoo duyster voorkomen. Het is u allen bekend wat oorzaken hier toe aenleyding hebben gegeven, en wat aenzienlyke sommen men aen de behoeftigen onzer stad heeft moeten uytkeeren. Wat in dielden men heeft moeten gebruyken om aen zoo vele noodwendigheden te voldoen. Welke nieuwe belastingen wy hebben moeten uytvinden om in een en ander te voorzien. Gelukkiglyk kunnen wy U. nu melden, dat men zonder zware onvoorziene toevallen, de burgeren

niet meerder dan het verledene jaer zal moeten doen opbrengen, en zelfs zeggen dat wy verhopē hen binnen korte jaren merkelyk te zullen kunnen ontlasten. Doch voor het oogēnblik, wy en ontveynzen het niet, zoude het eene groote onvoorzigtigheyd zyn, hier aen te denken. Want gelyk het gemakkelyker breken dan maken is, en dat het invoeren van welke belasting het ook zy, altoos moeyelykheden te weeg brengt, moet men niets onverhoeds of dadelyk die belastingen afschaffen, die men soms het aenstaende jaer wederom zoude moeten yragen, maer deze in stand houden, tot op het oogēnblik, dat men geruster voor het toekomstige, kan zeggen, men heeft deze of gene niet meer noodig.

Het is ook ten deele aen den opbrengst van ons oetroy, aen de meerdere consumtie, en aen de goede dienstregeling en de waekzaamheyd der beamtēn, dat wy de opgemelde verbetering moeten danken.

Gemeld oetroy heeft sedert 1 january tot 31 augustus jongstleden opgebracht fr. 37,904-74
En in 1848 op gemeld tydstrip » 31,145-56

Verschil in meer fr. 3,759-58
Deze vermeerdering slaet namelyk op de wynen, azynen, genever, de biēren, het vee, de boter, de gist, de steenkolen en de bouwstoffen.

Comptabiliteyt.

BEGROOTING VAN 1849.

De stedelyke begrooting voor het loopende dienstjaer 1849, is door de bestendige deputatie van den provinciale raad, in zyne zitting van den 30^e december 1848 vastgesteld, te weten :

De ontvangsten op fr. 140,608-55
De uytgaven op » 155,871-64

En het overschot op fr. 6,756-72
Op dit overschot zyn er tot nu toe, slechts twee crediēten bedragende te zamen fr. 758-21 geopend.
De gemeente comptabiliteyt wordt steeds op eene klare en regelmatige wyze gehouden.

Rekening.

De rekening van den gemeente ontvanger over het dienstjaar 1848, tydelyk ingeleverd, en welke naer eene commissie ter verificatie is verzonden, toont aen :

Dat de ontvangsten van allerley aerd bedragen	fr. 161,598-10
De uytgaven van allerley aerd bedragen	» 145,182-00
En het goedslot	» 16,216-10

Pensioen-kas.

Zie ons vorig verslag.

Titel IV.**LIEFDADIGE GESTICHTEN.***Bureel van weldadighejd.*

Ten gevolge van de gedeeltelyke jaerlyksche vernieuwing van het bestuer, is den heer C. Wilryx, sedert ons laetste verslag, als armmeester benoemd geworden in vervanging van het aftredend lid den heer C. Hombrouck. Het bestuer heeft den heer J. B. Wouters tot deszelfs secretaris genoemd. De leden van voormeld bestuer, die alle achting waardig zyn, blyven ook by volharding met geduld, yver en menschlievendhejd hun moeyelyk ambt vervullen en betrachten steeds zoo veel mogelyk door gepaste zuynighejd aen den dag te leggen, de stad te ontlasten, waervoor wy hun de grootste dankbetuyging schuldig zyn.

Roerende en onroerende goederen.

Deze hebben sedert ons laetste verslag geene veranderingen ondergaan.

Giften en legaten.

Het bureel is sedert eenen geruymen tyd slechts met eene enkele gift van een parceeltje erve en nog maer voorwaerdelyk begunstigd geworden.

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

Het bestuer heeft sedert eenige jaren noch aenkoopingen noch verkooping en gedaen.

Over de voorgenomene mangeling van het huis het *H. Bloed* genaemd en dat sedert verscheydene jaren voor pastory is gebezigd geworden moet UEd. nog beslissen.

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

Sedert ons laetste verslag zyn aen het bureel twee kapitalen, een van 5600 franken, dat op een huys onlangs verkocht was gehypothekeerd, en een ander van fr. 816-52 door de erve Wouters te Vosselaer afgelegd geworden.

In tegendeel heeft het met deze en andere beschikbare sommen voortkomende van afgelegde kapitalen, negen obligationen ieder van fr. 500-», gevende eenen interest van 5 % verkregen.

Comptabiliteyt.

De comptabiliteyt van het bestuer wordt op eenen regelmatigigen voet gehouden.

De rekening van den ontvanger over het dienstjaar 1848 doch nog niet vastgesteld, geeft op :

Dat de ontvangsten van allen aerd beloo- pen ter somme van	fr. 61,515-67
Dat de uytgaven van allen aerd beloo- pen ter somme van	» 57,806-10
En dat het goede slot bedraegt	fr. 5,609-57
De vastgestelde begrooting voor het dienstjaar 1849 bedraegt in :	
Ontvangsten	fr. 40,272-19
Uytgaven	» 40,205-52
Overschot	fr. 66-87

Statistische opgave van de behoefte.

Het getal der behoeftige van onze stad dat ongeveer op 1/3 beloopt, is omtrent hetzelfde gebleven, en wy hebben de redenen hier van genoegzaam in ons vorig verslag doen kennen. Door de werken welke de heeren De Gruyter, Van Put en Cie te Arendonck hebben doen uytvoeren, zyn er nogtans wel is waer minder personen, die maer toevalliglyk van het bureel genoten, moeten worden ondersteund; maer integendeel is het getal van die welke onophoudelyk genieten en de bestedelingen, ter oorzaak van de hier geheerscht hebbende ziekte, nog al merkelyk vergroot. Dusdanig dat of schoon het armbestuer geene aanvullende credieten of meerderen onderstand van de stad heeft moeten vragen, dit niet aen minder behoefte maer aen de verminderde pryzen der granen is toe te schryven.

Volgens de aen ons gegevene inlichtingen heeft men sedert october 1848 moeten ondersteunen:

Onophoudelyk	1050	personen.
Meer dan 6 maanden	1019	»
Meer dan 5 maanden	824	»
Toevalliglyk	2070	»

Totaal 4943 »

En behalve dit getal nog moeten uytbesteden:	
Verlaten kinderen en weezen	57
Gebrekkelyke personen, oude mannen en vrouwen	177
Zinneloozen	52

Totaal 266

De verplegings kosten van onze behoefligen in vreemde hospitalen, enz., die wy in 1848 hebben moeten betalen, beloopt tot de aanzienlyke som van fr. 2,402-15, en over tien jaren bedroegen deze kosten nog geen 500 franken.

Onderstands uytdeelingen.

Opzigtelyk de wyze der onderstands uytdeelingen, die dezelfde is gebleven, zie men ons verslag over 1847-1848.

Betwistbare zaken.

Die zyn er op het bureel niet.

*Godshuizen.**BESTUER.*

Daer den heer Ignatius Van Lissum, die met 1° january jongstleden moest aftreden, met eenparige stemmen is hernoemd geworden, heeft ergeene verandering in het bestuer plaats gehad, dan dat den heer F. Truyens als secretaris is aangesteld geworden in vervanging van den heer A. Donnez, ontvanger der belastingen te Willebroeck benoemd.

Wegens de *roerende en onroerende goederen, giften en legaten, aankoopingen, verkoopingen en mangelingen*, hebben wy geene veranderingen aen te stippen.

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

Sedert ons laetste verslag is er aen de infermery van het Begghynhof een kapitaal van fr. 1904-76 afgelegd geworden, en met welk kapitaal en verloopenen interesten zy eene geligte rente van fr. 2902-29 heeft wedergeschoten.

Het gasthuys heeft ook een kapitaal van fr. 5079-56 terug gekregen en 10 obligatiën van de stad van fr. 500 aen 5% aengekocht.

Comptabiliteyt.

Men verhoopt dat de comptabiliteyt, die tot nu toe te verlangen heeft gelaten, eyndelyk door het bestuer dat zoo wel het belang der gestichten waerneemt, en eene dankbare melding verdient, op enen regelmatigen voet zal worden gebracht en gehouden.

De rekeningen van het dienstjaar 1848 zyn ons nog niet toegekomen.

De vastgestelde begrotingen voor het dienstjaar 1849 bedragen, te weten :

Benaming der gestichten	Ontvangsten.	Uitgaven.	Overschot.
Het gasthuys	fr. 18,555-89	fr. 18,448-56	fr. 85-55
De infirmary van 't Begghynhof	» 14,845-20	» 14,792-59	» 50-61
Het jongens weeshuys	» 16,621-41	» 16-610-66	» 10-75
Het meysjes weeshuys	» 9,092-74	» 8,999-44	» 95-50
Algemeen totaal	fr. 59,091-24	fr. 58,851-05	fr. 240-19

Betwistbare zaken.

De godshuizen zyn in geen enkele betwistbare zaak gewikkeld.

Opgaeft der weezen, enz.

Het getal kinderen in het jongens weeshuys onderhouden beloopt op 41, en in het meysjes weeshuys op 21. In het eerstgenoemd gesticht waren er het verledene jaar 12 en in het tweede 25.

De fondatie en de infirmary op het Begghynhof onderhouden 8 begghynen.

In de huishoudelyke bestiering van deze gestichten is geene verandering geschied.

De financiële gesteltenis der weezenhuizen, die door de duerte der levensmiddelen in de laetste jaren, zeer was verergerd en welke door de stad sterk zyn moeten ondersteund worden, is thans voor wat het meysjes weeshuys betreft, door den lagen prys der kanten niet verbeterd. De stad zal nogmaels verplicht zyn opofferingen te doen, om dit gesticht in stand te houden.

Overigens is het U. bekend wat onderstandsgelden men aen deze liefdadige gestichten heeft moeten uytgeven; wat poogingen men by het staatsbestuer voor de zelve heeft gedaen tot het bekomen van subsidiën, en hoe vruchteloos dezelve zyn afgeloopen.

Opgaeft der verzorgde zieken in het gasthuys.

Sedert den 1° september 1848 tot den 1° september 1849 heeft men in het gasthuys alhier 546 verschillende zieken, waarvan er 527 aen onze stad toebehooren, verzorgd.

Het getal bedden is by gebrek aen middelen hetzelfde gebleven.

Het bestaende pesthuys aldaer heeft aen onze stad gedurende den weynigen tyd dat de cholera hier heeft geheerscht zeer nuttig geweest. Men heeft in dit pesthuys 71 cholericcken verzorgd.

De buitengewoone gedane uytgaven en de aengenomen middelen om deze verschrikelyke ziekte te bevechten, hebben ook de goedkeuring van alle weldenkende burgers verworven. En ofschoon men te Turnhout, niet als in andere steden en plaetsen die menigvuldige slagtoffers te betreuren heeft, moeten wy echter een traen storten aen het nadenken van de eerbiedwaardige gasthuysnon, zuster Elisabeth! God wilde, dat zy die haer leven aen Hem en het lydend menschedom had toegewyd, door die ziekte werd aengerand, dat de zeysen des doods haer trof in eenen jeudigen ouderdom.

Het was ook niet zonder redenen dat haer spoedig overlyden, hare medezusters, wiens taek zy met zoo veel menschlievendheid deelde, zoo zeer bedroefde, of dat zy werd beschreyd door die ongelukkigen, aen welke zy eenige uren vroeger troost en redding beloofde. Zuster Elisabeth stierf op den 28° july jongstl., om het loon dat den werkzamen, deugdzamen, menschlievenden en Godminnenden mensch is toegezegd, te genieten.

Zie overigens wegens de opgemelde ziekte den titel *openbare gezondheidis gesteltenis*.

Banken van leening.

Deze bestaen hier ter stede niet.

Bedelaers-werkhuys.

Door onze herhaelde aenzoeken by de provinciale overheyd, om die persoonen, welke in staet zoude kun-

nen zyn hunnen kost te winnen, in vryheyd te stellen, is het getal bedelaers die onze stad te Hoogstraeten in de vroegere jaren moest onderhouden, merkelyk verminderd. Dit getal is slechts geweest :

Gedurende het 4 ^e kwartael	1848	46
» het 1 ^e »	1849	46
» het 2 ^e »	»	47
» het 3 ^e »	»	»

In het jaer 1848 hebben de onderhouds-kosten hiervan maer beloopt op fr. 2892-17. terwyl deze in 1847 tot de aanzienlyke som van fr. 4800-45 bedroeg.

Wy hadden gehoopt het crediet deswegens in de begrooting voor 1850 merkelyk te kunnen verminderen, maer deze hoop is thans door de voorschriften van het koninglyk besluit van 15 july jongstleden, verdwenen. Het art. 10 van dit besluit zegt :

« Niet eenen opgeslotene veroordeeld nyt hoofde van landloopery of bedelary en ter beschikking van het gouvernement, gesteld mag in vryheyd gesteld worden, indien hy niet voldoet aen de volgende voorwaarden :

1° Ten minsten zes maenden in het gesticht verbleven te hebben.

2° Zoo veel mogelyk door den opbrengst zyner werkzaamheyd of anders de onkosten van zynen onderhoud voldaan te hebben.

3° In staet zyn in zyn bestaen te voorzien of wel, door het bestuur van zyne onderstands woonplaats, door zyne familie of door eenen solvabelen persoon die verzekert dat den opgeslotene zich niet meer aen bedelary zal overleveren of dat hy werk of de noodige hulpmiddelen zal bekomen, wedergezycht worden. »

Ofschoon wy ons aen de voormelde voorschriften moeten gedragen, en het aen ons niet past, eenige opmerkingen opzigtelyk dezelve te maken, zy het ons echter geoorloofd te zeggen, dat wy gelooven dat de middelen om de bedelary te beletten en die wy in onze twee laetste verslagen hebben aangedruyd, beter dit doel zouden bereyken, dan die in opgemeld besluit vervat. Want zoo lang men in de bedelaers-werkhuizen de opgeslotene blyft behandelen en voeden als tegen-

woordig, dan moet men bekennen dat het staetsbestuur de landloopery en bedelary eerder zal aenmoedigen dan beletten.

Onze gevoelens deswegens, wy zyn er zeker van, zullen de goedkeuring van sommige philanthropen niet verwerven, maer men oppere hun de vraag, of het een middel is om die persoonen, welke te luy zyn te werken en door hunne zedeloosheyd een zoo onnuttig als schandig leven in de maetschappy slyten, zich gedurig tot bedelary en landloopery begeben, van gedrag te doen veranderen, wanneer het voedsel, eene goede soep, vleesch, brood enz., dat hun wordt voorgezet en gegeven, door een braef en werkzamen werkmán, aen hun kan worden beneden, daer deze niet tegenstaende zyn gedurig zwoegen zoo een voedsel niet mag of kan genieten, en verder dat den grootsten luyerik, van het werk dat hy in de gemelde gestichten moet verrigten, niet durft klagen.

Deze voorbeelden bestaen er immers al te veel en getuygen hiervan, dat meest allen die eens in de bedelaers-werkhuizen zyn geweest, eens in vryheyd zynde, alles aanwenden om er weder terug te keeren.

Titel V.

EEREDIENST.

Geestelykheyd, kloosters en geestelyke corporatiën zonder verandering. Men zie ons verslag van 1846-1847.

Wy moeten UEd. echter doen kennen, dat wy te Schoonbroeck een plaetselyk onderzoek opzigtelyk den staet der gebouwen en de gevraagde vergrooting van de kapel aldaer, hebben genomen.

Thans zyn wy in staet om UEd. alle inlichtingen wagens de groote noodzakelykheyd van verbetering en vergrooting van die kapel, die UEd. hy de voorstelling der begrooting zoude verlangen, te geven.

Titel VI.**OPENBAER ONDERWYS.***Lager onderwys.***GOVERNEMENTS LAGERE HOOFDSCHOOL.**

Wy hebben van geeneveranderingen in het onderwys end noch in het besturend personeel der lagere hoofdschool melding te maken.

De vakken van onderwys zyn ook dezelfde gebleven, alleenlyk is de ligchaems-oefening op eene uytgebreydere wyze aengeleerd.

Op 1° september jongstleden beliep het getal leerlingen die deze school bywoonden op 412, en in 1848, op het zelfde tydstop, was het zelve 91.

Alhoewel de stad tot nu toe deze school, behalve de toelage van het gouvernement en de levering der lokalen, nog met geldelyke onderstanden moet onderschragen, het welk ten aanzien van haren slechten financieelen toestand, als bezwarend kan worden aanzien, begint het algemeen onzer burgeren echter te erkennen, de groote nuttigheyd van deze inrigting voor onze jongheyd, welke nuttigheyd wy in alle onze vorige verslagen hebben aengehaeld.

Den pryskamp die op 16 augustus jl. tusschen de lagere hoofdscholen van de provincien Antwerpen en Limburg te Antwerpen heeft plaats gehad, heeft ook bewezen, dat het onderwys in deze school gegeven wordende, in geenen deelen voor anderen moet onderdoen, dewyl den eenigsten leerling, den jongen heer Stevens; die de gemelde school mogt aanbieden; eenen buytengewoonen prys heeft bekomen en 14 1/2 punten meerder dan den besten leerling der andere scholen heeft behaald. Men kan geen onwederlegbarer of schooner bewys ten voordeele van deze school aenhalen, vermits het zoo loffelyk voor de vlyt en kennissen der leerlingen spreekt, en tevens voor de geleerdheyd van den bestuurder en de onderwyzers pleyt, en aen welke zulken uytslag de grootste eer aendoet.

Gemeente lagere scholen.

Onze gemeente school onderwyzers, blyven by volharding aen het doel dat zy moeten betrachten, en aen ons vertrouwen voldoen.

Op 20 januarij jongstleden onderwees men :

Mits betaling. Kosteloos
Jongens. Meysjes. Jongens Meysjes.

In de stad kostelooze school	»	»	255	»
In de school welke door den heer G. Tyriard tydelyk wordt voortgezet en over welke school UEd. nog eene beslissing moet nemen.	115	»	18	»
In de school te Oud-Turnhout.	106	58	41	10
In de school te Severdonek.	56	20	14	6
In de school te Schoonbroeck.	35	30	5	2
Totael.	292	88	529	18
Op 1 ^o januarij 1848 was hetzelfde	255	101	296	18

Verschil	in meer	39	»	55	»
	in min	»	45	»	»

Hieruyt blykt, dat men in onze gemeente scholen byna zoo veel behoeflige kinderen als andere onderwyst, en dat, dit getal alle jaren vermeerderende, wy zoo veel mogelyk aen het doel der bestaende wetsbepalingen over het lager onderwys voldoen.

Het is ons tevens aengenaem eene loffelyke melding wegens het onderwys van den heer Schools, onderwyzer der kostelooze school, te kunnen maken. Zynen leerling den genaemden J. P. Eykens, is by den pryskamp voor het lager onderwys van het 0de kantonnael schoolgebied der provincie, met de 2° plaats vereerd geworden.

Byzondere lagere scholen en bewaerscholen.

Aengaende deze scholen, die geene meldingswaardige veranderingen hebben ondergaen, zie men ons verslag over 1847-1848.

Scholen voor bejaerde personen.

Deze bestaen hier ter stede niet.

Zondag-scholen.

Het ruym lokaal bestemd voor deze scholen en waer van wy in ons vorig verslag de bouwning meldeden, is thans geheel volmaekt, en zal zonder twyfel aen deze inrigting, die wy aen onze achtbare geestelyken en andere weldoende personen te danken hebben, en welke reeds zoo veel nut heeft gesticht, nog meerder belangrykheid doen verwerven.

Scholen van nyverheydkunsten, ambachten en normaelscholen.

Nihil.

Onderwyzend personeel, jaerwedden der onderwyzers, enz.

De eenigste verandering die er in het onderwyzend personeel is geschied, is dat den heer Gregorius Stockeyr, als school onderwyzer te Schoonbroeck is benoemd geworden, in verving van den heer C. Van Asten, aldaer overleden.

Volgens de begrootingen voor het loopende dienstjaer, is er toegestaan :

1° Voor de gouvernementalagere hoofdschool	fr. 8,986-»
2° Voor de kosteloze school	» 2,015-»
3° Voor die (genaemd school Verschueren)	» 550-»
4° Voor de school te Oud-Turnhout	» 550-»
5° Voor die te Severdonck	» 480-»
6° Voor die te Schoonbroeck	» 450-»

Schoollokalen.

Wy hebben des wegens geene veranderingen te doen kennen.

Onderstanden voor het lager onderwijs.

De onderstanden door onze stad ten voordeele van de lagere scholen in 1849 verleend, hier in begrepen de jaerwedde der onderwyzers, bedragen fr. 4,055-»

Wy hebben van de provincie nog geene bydragen voor het loopende jaer ontvangen, en hebben ook nog geen antwoord van den heer gouverneur, aen wie wy UEd. gevoelens opzigtelyk de oprigting van eene meysjesschool hebben doen kennen, bekomen.

De gouvernementalagere hoofdschool geniet van de stad, buyten de lokalen, 1525 franken.

Middelbaer onderwijs.

De verandering die wy des wegens moeten doen kennen, is dat het getal studenten jaerlyks vergroot; daedzack welke genoeg voor het onderwijs, dat in het kollegie wordt gegeven, spreekt, en alle verdere aenbevelingen overbodig maakt.

Byzondere kostscholen.

Zie ons verslag over 1847-1848.

Titel VIII.**SCHOONE KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN LETTEREN.***Teekenschool.*

Zie onze verslagen over 1846-1847-1848.

Byzondere verzamelingen van kunstvoorwerpen en oudheden.

Het byzonder kabinet van den heer Van Genechten, voorzitter van de regtbank alhier en waervan wy in onze twee vorige verslagen wydloopig gesproken hebben, is wederom verrykt geworden:

1° Met verscheydene oude penningen, onder andere eenen zilveren van *Robert van Vlaenderen*, te Aelst geslagen, en eenen in 't goud gansch ongeschonden, van *Philippe le Bel*.

2° Met een keurig schoon en volkomen Japaensch porseleyne thé en koffy servies; in *mousseline du Japon* uytgewerkt.

3° Met een kasje van schildpad met ivoir ingelegd, het welk door alle kunstwerkers wordt bewonderd.

En 4° met twee wynkruyken in Venetiaensch glas vervaerdigd.

Dat van den heer J. C. Van Hal is door twee fraeye antieke kassen insgelyks verrykt geworden.

Muziek-genootschappen.

Des wegens hebben wy geene veranderingen te doen kennen. De beyde bestaende *Harmonien* blyven zich steeds in de muziekkunst bevorderen, en trachten tevens alle gemeentelyke- en openbare feesten en godsdienstige plegtigheden te verluysteren.

Letterkundige genootschappen.

Het verledene jaer meldeden wy, dat het vlaensch letterkundig genootschap *de Dageraad* een dichtbundel had uitgegeven, en dat het voornemens was deze uytgave door historische proza werkjes te doen opvolgen.

Volgens bekomen inlichtingen, zou gemeld genootschap, welkers corresponderende leden jaarlyks in getal vermeerderden, deze uytgave tot nu hebben verscheven, aengezien dat de staetsgebeurtenissen die er sedert eenige maenden in Europa hebben plaets gehad, de

aendacht van het geleerd publiek onophoudelyk boeyen, en gevolgelyk de nieuw uytgevene letterkundige werken ongemerkt laet voorbygaen of er thans weynig of geen acht op slaet.

Wy hopen dan, dewyl den politieken horizon zich meer en meer opklaert, dat gemelde uytgestelde uytgave, die zonder twyfel tot nu toe ongekeende historische daden zal doen kennen, eerlang het licht mag zien.

Titel VIII.

**GEZONDHEYDS-BEHOEDMIDDEL (HIGIÈNE) EN
OPENBARE GEZONDHEYDS GESTELTENIS.**

Geneeskundig toezigt.

Er bestaet er hier ter stede geene commissie van geneeskundig toezigt.

Geneeskundig personeel.

Het geneeskundig personeel van onze stad is het zelfde gebleven.

Commissie voor de gezondheid.

Het gemis van eene commissie voor de openbare gezondheid in onze stad, die zich sedert eenige jaren had doen gevoelen, bestaet thans niet meer, maer is door de onlangs gedane benoeming van het gouvernement op uw voorstel tot stand gebragt. Deze commissie, waervan twee doctors, eenen apotheker, eenen bouwkundigen, eenen veearts en een lid van de administratie der godshuizen, deel maken, is door hare zamenstelling zeer geschikt om groote diensten aan de stad te bewyzen. Zy heeft ons reeds nu tydens de heerschende ziekte verschillende goede gedachten medegedeeld, en is ons in die omstandigheden zeer nuttig geweest. Derzelver vergaderingen worden regelmatig door al de leden byge-

woond, en de ontwerpen welke zy in het belang van de openbare gezondheid der stad hebben goedgevonden te maken, zullen eerstdaegs aen UEd. ter beraming worden onderworpen.

Openbare gezondheids gestellenis.

De openbaren gezondheids gestellenis van onze stad, gewoonlyk zoo voldoende, heeft echter ook eenigen tyd te verlangen overgelaten, en aen sommige onzer medeburgeren kommerlyke oogenblikken doen beleven. Turnhout heeft ook aen de heerschende ziekte, de cholera, niet mogen ontsnappen. Ofschoon het, Gode zy dank, veel gelukkiger is geweest dan vele andere steden en plaetsen, heeft het niet te min eenige slagtoffers te betreuren gehad.

Wy laten hierna het juist getal der gevallen, der gezelingen en overlydens van deze ziekte, per geslacht volgen.

	Gevallen.		Gezelingen.		Overlydens.	
	Mann.	Vrouw.	Mann.	Vrouw.	Mann.	Vrouw.
Van 26 december 1818 tot den 10 ^{en} february 1819.	11	10	8	5	5	5
Van 2 july 1819 tot op 30 augustus daerop volgende.	49	60	31	36	18	24
Totaal	60	70	39	41	23	29

En, niet tegenstaende dat de gemelde ziekte zoo veel vrees aen de inwooners inhoezende, en 50 slagtoffers heeft gemaakt, zal men nogtans uit de volgende opgave zien, dat er in het loopende jaer gedurende de 8 eerste maanden minder overlydens zyn geweest, dan op het zelfde tydstip van het verledene, terwyl het getal behoort dat van 1818 overtreft.

Het getal der overlydens van detwee geslachten sedert 1° januarij tot 1° september jongstl., beloopt op . . . 530
Idem. id. id. 1818. id. 518

Vershil in min 18

Het getal behoorten op het voor aengehaeld tydstip, gedurende het loopende jaer, is 281
idem. id. id. 1818 id. 256

Vershil in meer 48

Wyders zyn wy eene groote dankbaerheid verschuldigd aen al die persoonen welke tydens deze ziekte zoo bereydwilleg hunne belanglooze diensten uyt menschevriendheyt aen de stad hebben betoond.

Overigens en behalve dat de kinderpokskens alhier is eenige huizen heerschen, is de openbare gezondheids gestellenis in onze stad, op dit oogenblik, voldoende.

Koeypokinënting.

Niet tegenstaende wy de reglementen en besluyten betrekkekyk de koeypokinënting strengelyk doen naleven, en onze inwooneren dikwyls de weldadige uytvinding van Jenner doen herinneren, en zelfs de kinderen, die niet kunnen bewyzen, dat zy gevaccineerd zyn geworden, het kosteloos onderwys ontzeggen, vindt men echter nog verschillende ouders die de koeypokinënting van hunne kinderen verwaerloozen.

Zindelykheyt der straten.

Voor de redenen in onze vorige verslagen aengehaeld, worden de straten in onze stad op eene onverbeterlyke wyze zeer zindelyk gehouden.

Gymastique of ligchaems-oefening.

Men zie hier over den titel : *Gouvernements lagere hoofdschool.*

Begravenissen.

Wy zullen een crediet vragen om de bemuring van het gemeente kerkhof in 1850 te kunnen voltooyen. Overigens hebben wy wegens de begravenissen geene veranderingen aen te stippen.

Rampen en ongelukken.

Wy hebben geene groote rampen noch andere byzondere ongelukken dan eene moord van een kind, het verdrinken van enen schippersknecht in de vaert, het verbranden van eene vrouw die met de vallende ziekte was behcht, en twee kleyne huysbranden, welke spoedig zyn gebluscht geworden, te betreuren gehad.

Titel IX.

OPENBARE VEYLIGHEID, JUSTICIE EN GEVANGENHUYZEN.

Policie : inrigting en personeel, ordonnancien en reglementen.

Sedert ons laetste verslag is er geene verandering in het personeel van onze policie geschied.

Er zyn ook geen nieuw gemeente reglementen sedert dien tyd gemaakt.

Aenhoudingen, misdaden en overtredingen.

Sedert den 1ⁿ september 1848 tot den 1ⁿ september j., heeft onze policie 264 processen-verbael opgemaakt, te weten :

Voor moordery	1
» afstrogelary	3
» dievery van aerdpappelen	16
» biën dievery	6
» strooysel dievery	65
» kleeder dievery	4
» hout dievery	45
» strooy dievery	4
» rapen dievery	4
» gras dievery	10
» peën dievery	1
» aerden dievery	9

» pooging tot dievery	1
» mishandeling en scheldwoorden	15
» haenstrooery	1
» bedelary en landloopery	2
» overtreding der wet op de jagt	6
» onwettige plantingen	8
» het niet openen der schoorsen	3
» voor zinneloosheyd	8
» overtredingen aen het reglement op de herbergen	2
» overtredingen aen het brand reglement	18
» overtredingen aen het reglement op de rivieren en waterloopen	15
» overtredingen aen het reglement op de nachtwachten	9
» overtredingen aen de wetten op de maten en gewigten	1
» het niet aangeven der honden	1
» andere overtredingen aen de gemeeten reglementen en van enkele policie	26

Zelfmoorden.

Wy hebben dit jaer maer eene zelfmoord te betreuren gehad.

Gevangenhuyzen.

Zie ons verslag over 1847-1848.

Hulpmiddelen tegen brand.

Wegens de reglementaire behoedings beschikkingen, verzekerings maetschappyyen, verzekerde huysen, stadspompsters en hulpmaterieel, hebben wy geene meldingsweerdige veranderingen aen te stippen.

Paspoorten.

Sedert ons laetste verslag hebben wy slechts 5 binnenlandsche paspoorten afgeleverd.

De gevraagde buytenlandsche paspoorten beloopten ten getalle van 14, te weten : 6 voor Frankryk en Engeland, 5 voor Duytschland en 5 voor Holland.

Zakboekjes voor werklieden en dienstboden.

Sedert 1 oktober 1818 hebben wy 16 zakboekjes afgegeven.

Het getal der tot nu toe afgeleverde zakboekjes beloopt op 722.

Aenplakking. Openbare roepers.

Zie ons verslag over 1847-1848.

Titel X.

BURGERWACHT. — MILICIE. — GARNIZOEN.

Burgerwacht : plaetselyke inrigting, enz.

Het getal der persoonen alhier ter stede ingevolgt de wet van 5 mey 1818 eerstelyk ingeschreven beliep op 2417 en is met 1 january jl. by de herziening op 2490 gebragt.

Van de 603 persoonen in 1818 door ons voor den werkelijken dienst aangewezen, zyn er het zy door hunnen onderdom of om andere redenen 30 buyten den werkelijken dienst gesteld, en 31 nieuwe ingelyfd.

In de verdeeling der compagniën en der bataillons is sedert ons laetste verslag geene verandering geschied.

Al de plaetsen, zoo wel van de officieren als onderofficieren, in de compagniën zyn vervuld. Alleenlyk onder de stafofficieren, is den heer Vanregemorter, welke tot luytenant-kwartiermeester van het 2de bataillon was benoemd geworden, en die later ten gevolge van zyne benoeming tot grillier van het vredegeregt te Herenthals, zyn ontslag heeft gegeven, nog niet vervangen.

Wy durven op de diensten die de burgerwacht zoude kunnen bewyzen, rekenen, wanneer de inwendige rust onzer stad ongelukkiglyk mogt worden gestoord.

Milicie.

Bepaald aendeel.

Het bepaald aendeel voor onze stad, dat voor 1817 op 52 was vastgesteld, is voor het loopende jaer op 58 bepaald geworden. Het getal der ingeschrevene lotelingen dat in 1817 tot 152 beliep, is dit jaer 148 geweest. Er zyn geene wederspanningen geweest. Een enkelen persoon, wiens verblyf wy niet hadden kunnen ontdekken en die voor landlooperij in de provincie Brabant was aengehouden, maer welkers ouders, waerschynlyk door onkunde zyne inschryving hadden verwaerloosd, is ambtshalve voor den dienst gedesigneerd, doch tydelyk voor kleynheyd van gestalte vrygesteld geworden.

Gevolg der werkingen van den milicie-raed.

Voor onze stad hebben er dry zittingen van den milicie-raed plaets gehad.

Getal en redenen der vry- en uytstellingen.

Er zyn 27 lotelingen, welke dienstpligtige nummers hadden, door den voornoemden raed voor broeders in dienst, lichaems-gebreken en kleynheyd van gestalte, hetzy tydelyk of teenemaal vrygesteld.

Men heeft 15 reklamen van beroep by de bestendige deputatie van den provincialen raed gedaen.

Trap van onderwys der lotelingen.

Van de 148 lotelingen dit jaer ingeschreven, zyn er :
41 die alleenlyk kunnen lezen ;
25 welke kunnen lezen en schryven ;
55 die kunnen lezen, schryven en cyfferen ;
en 61 welke geen hoegenaeind onderwys hebben genoten.

Garnizoen. — Casernement.

Buyten de brigade gendarmen bestaende uit tien manschappen, bezit Turnhout geen garnizoen meer. De provincie voorziet sedert meer dan een jaer in alles wat het casernement der gendarmen aengaeft.

Titel XI.**OPENBARE BELASTINGEN.***Grondbelasting.***KADASTER.**

De werkzaamheden betrekkelijk het kadaster, welks groote nuttigheyd hoe langer hoe meer door iedereen wordt erkend, en die jaerlyks veel tyd vragen, worden in onze stad regelmatig en overeenkomstig de daer over bestaende wetsbepalingen uytgevoerd. Ook worden de inlichtingen die de belanghebbenden mogten vragen, op eerste verzoek gegeven.

Opbrengst.

Den opbrengst der grondbelastingen van onze stad voor het loopende dienstjaer bedraegt :

In principael	fr. 28,889-»
In opcentimen.	» 5,330-02

Totael ten voordeele van den staet . . . fr. 34,419-02

Opcentimen.

1° Voor de provincie	fr. 2,888-90
2° Voor de gemeente.	» 7,222-25

Algemeen totael fr. 44,350-17

En heeft tot grondslag een inkomen van fr. 296,223-71.

De *marc le franc* is 14,964-82.

PERSONELE BELASTING.*Totaal der aangeslagenen.*

Onze stad telt 955 belastingschuldigen.

Bedrag der kohieren.

Het gezamentlyk bedrag der kohieren beloopt op fr. 31,640-28, en is verdeelt als volgt :
Hoofdsom ten voordeele van den staet . fr. 21,820-89

Opcentimen.

1° Voor den staet	fr. 2,182-08
2° Voor de provincie	» 2,182-08
3° Voor de gemeente.	» 5,435-23
Overeenkomend totael	fr. 31,640-28

Huerwaarde.

De belastbare huerwaarde volgens de kohieren is fr. 121,170-».

Deuren en vensters.

Er zyn in onze stad 7,175 deuren en vensters aen de belasting onderworpen, te weten : 2,067 à rato van fr. 0-81 80/100 en 5,108 aen fr. 1-06.

Haerdsteden.

Men telt in onze stad 1,430 haerdsteden die belasting geven, te weten : 505 aen fr. 0-85, 639 aen fr. 1-59 en 292 aen fr. 3-71.

Mobilair.

Het mobilair is voor eene som van fr. 434,704-» in de kohieren begrepen.

Dienstboden.

241 dienstboden betalen belasting; te weten : 34, fr. 6-36, 166, fr. 8-48 en 44 fr. 14-84.

Peerden.

Er is in onze stad slechts een peerd van weelde, en 46 andere waer voor men belasting betaelt.

De belasting op de peerden is op den volgende voet verdeeld, te weten: 18 aen fr. 10-60, 23 aen fr. 15-» en 1 aen fr. 42-40.

PATENTRECHT.

Getal en classificatie der patentplichtigen.

Men telt in onze stad voor het loopende dienstjaar 816 patentplichtigen. Het verledene jaer voor dat de nieuwe wet op de patenten in zwang was gesteld, beliep dit getal op 935. De classificatie der beroepen welke geen vasten grondslag hebben, geschiedt zoo als voorheen, met gemeen overleg door de zitters en den controleur der directe belastingen.

Bedrag der kohieren.

Het bedrag der kohieren voor het tegenwoordig dienstjaar uytvoerbaer verklaerd, beloopt:

In hoofdsom fr. 8,408-53

Opcentimen.

1 ^o Voor den staet	fr.	840-66
2 ^o Voor de provincie	»	81-69
3 ^o Voor de gemeente	»	1,009-71
Algemeen totaal	fr.	10,345-59

PROVINCIALE BELASTING OP DE HONDEN.

De provinciale belasting op de honden heeft in 1819 zuiver opgebracht fr. 882-23. Het derde aen de stad toekomende bedraegt gevolgelyk fr. 291-08.

Titel XII.

OPENBARE WERKEN.

Personnel. — Regeling van den dienst.

Den vorige opzigter voor het onderhoud en verbeteren der buertwegen niet hernoemd geworden zynde, is door eenen anderen vervangen. De benoeming tot dit amht wordt jaerlyks hernieuwd.

Alle openbare werken worden by voortdoring door ons geregeld.

Groote wegen en straten.

De groote wegen en straten op ons grondgebied verbeteren jaerlyks. Nogtans zyn er vele van die wegen die ofschoon men er merkelyke sommen aen uytgeeft; door hunnen driftzandigen aerd nooyt goed zullen worden. In het verledene en in het loopende jaer is er op het crediet, voor de buertwegen toegestaan, nog al eene aanzienlyke som bezuynigd, om ingevolge de beslissing des raeds van 3 maart 1818 te gebruyken voor kleyne bestratingen, die de voorname gehuchten aen de stad zouden verbinden. De bezuynigde som heeft men by voorkeur voor de baen op Oosihoven, zynde het voornaemste gehucht der stad, en op weik gehucht nog geen steenweg is, beschikt. De gedane poogingen om voor deze ontworpen bestrating eenen onderstand van de provincie en van het staetsbestuur te verkrygen en het hierop gekregen antwoord is UEd. bekend.

Wy twyfelden geenszins of de provincie en het gouvernement, zal de onbetwistbare hewegreden en de verdere deswegens gegevene inlichtingen onder een voor de stad voordeelig oogpunt beschouwen en de gevraagde onderstanden toestaan.

Laet ons dan in afwachting van eenen goeden uytslag deswegens, van het doel door de opgemelde deliberatie des raeds vastgesteld, en dat zeker met er tyd een

heylzaam nut zal daerstellen, niet afwyken, maer in den aengenomen maetregel volherden.

Voor het onderhoud, verbeteren en verlengen van sommige stadsstraten, zullen wy in het toekomende ook jaerlyks eene zekere som gebruyken. Opzigtelyk de Potterstræct, welke wy sedert dat men aen den steenweg op Moll werkt, al tweemaal hebben doen verbeteren, en die nog dagelyks door den aanvoer der kasseyen voor gemelden weg wordt beschadigd, is er een reklaem tot schadeoosstelling aen de provinciale overheyd ingediend.

Stadspompen.

Zie ons verslag over 1847-1848.

Openbare verlichting.

Deswegens blyven wy in de aengenomene stelling volharderen.

Merkten.

Aen de merkten in ons vorig verslag aengehaeld, is geene wyziging toegebracht.

In 1848 heeft men de octrooy-regten van 99,206 kilogrammen boter, voor het verbruik onzer inwooneren bestemd, betaeld.

Het staengeld op de merkten voor de kramen heeft het verledene jaer fr. 468-41 opgebracht.

De verpachting der regten om vleesch te mogen verkoopen, is dit jaer voor fr. 803-25 geschied, en zal dus fr. 89-25 minder dan het verledene jaer opbrengen.

Het staengeld op de graenmarkt heeft in 1848 fr. 4,057-2 opgebracht. Op deze markt zyn in het voormelde jaer verkocht :

1,350	hectoliters	tarwe.
11,000	»	rogge.
767	»	gerst.
4,351	»	bockweyt.

Slagthuys.

Zie ons vorig verslag over 1847-1848.

Rivieren en waterloopen.

ZUYVERING. — OVERSTROOMINGEN.

De kuysching der rivieren en waterloopen is dit jaer in het algemeen goed gedaen. Echter ofschoon men sedert eenige jaren geen gunstiger weder voor deze werkzaamheden heeft gehad, is onze politie nog verplicht geweest, van hetzy de onachtzaamheid of wederspannigheyd van 36 persoonen by processen-verbael te moeten constateren, en voor wiens rekening men ambts-halve heeft doen zuyveren.

Het is waerlyk te bejammeren, dat het onwaardeerbaer belang, welk den landbouwyt de goede openingen zuyvering van alle waterlozingen trekt, niet genoegzaam door de belanghebbenden wordt begrepen.

Overigens en wegens de verbeteringen die men aen de jaerlyksche ruyming der rivieren en waterloopen ons dunksens zoude moeten toebrengen, zie men ons vorig verslag.

Dat wy dit jaer geene overstromingen by het aflaten des waters van de vaert te betreuren hebben gehad, gelooven wy aen de door ons bevolene huytengewoone kuysching der rivieren de Aa, te moeten toeschryven.

Casernen.

Nihil.

Onderhoud en verbetering der gemeente-gebouwen.

Den ongunstigen toestand onzer financiën heeft niet toegelaten vele verbeteringen te doen. Wy hebben ons derhalve met den onderhoud moeten bepalen.

Opening van plaetsen , nieuwe straten en waterlozingen.

Deze zyn er sedert ons laelste verslag niet gemaekt.

Byzondere bouwingen.

Buyten de gebouwen die den heer P. Verheyen , op zynen eygendom het *Zwane Veen* , heeft doen bouwen , zyn er slechts dry nieuwe huizen gemaekt geworden.

De beschikkingen van ons bouw-reglement worden by voortdoring regelmatig nagekomen.

Titel XIII.

LANDBOUW.

Hoedanigheyd en opbrengsels van den grond.

Men zie hier over ons verslag van 1846-1847.

Staet van den oogst.

Den oogst is dit jaer voor wat de tarwe aengaet buytengewoon goed geweest. Dien van het koren (rogge) geeft gerf voor gerf wel is waer $\frac{1}{3}$ minder graen , maer zal door het veel strooy dat het heeft opgebracht tamelyk goed zyn . En dien van de haver en zomergerst is redelyk goed geweest , doch heeft weynig strooy voortgebracht . De boekweyt die door den vorst niet is geraekt geweest , geeft zoo als men hierna zal zien 27 hectoliters per hectare .

De voederplanten hebben in het najaer van 1848 veel opgebracht , maer de klaver heeft in het loopende slechts de helft van een gewoon jaer gegeven . Integendeel zullen deszelfs bollen van de 2^e snee door het droog weder veel zaed voortbrengen .

De nerdappelen ofschoon hier en daer door de vorst geraekt , zyn alhier goed gelukt , en zullen doordien , de ziekte gelukkig aen de vroeg geplante weynige schade heeft gedaen , nagenoeg zoo veel als in een gewoon jaer opbrengen .

Opbrengsten.

Men berekent dat de navolgende granen per hectare middelbarig in onze gemeente hebben opgebracht , te weten : 1° de tarwe 24 hectoliters , 2° het koren (rogge) 18 hectoliters , 3° de zomergerst 30 hectoliters , 4° de hoekweyt 27 hectoliters , 5° de haver 40 hectoliters en 6° het koolzaed 12 hectoliters .

De voormelde opbrengsten , die aen de inwooners van sommige onzer gehuchten overdreven zullen schynen , zullen ook aen andere te weynig geschat voorkomen . Nogtans gelooven wy , dat niemand de echtheyd hier van zal betwisten , wanneer hy nagaet , wat groot verschil er in de opbrengsten van het eene gehucht met het andere vergeleken , bestaet . En wat vordering sommige gehuchten in den landbouw hebben gedaen , terwyl er wederom andere zich nog altyd aen het oude stelsel blyven verslaven .

Derhalve deelen wy in de gevoelens van oude geleerde schryvers , welke zeggen , dat eenen goeden akkerman de tien navolgende hoedanigheden moet bezitten , te weten :

Ten eersten , dat hy leerzaam zy , dat is te zeggen , dat hy in zyne jongheyd , niet geleerd zynde , van tyd tot tyd van boer veranderd , onthoud wat hy gezien , gehoord en gedaen heeft ; aen geen vooroordeelen geloof geeft , maer tracht te onderscheyden welken landbouwer het , het beste voor heeft , dat hy ook den aerd van den grond dien hy moet bekkeren , leert kennen ; eenegegelde zaeyverdeeling doet , en nu en dan van zaed veranderd . Verder dat hy door ondervinding leert kennen welk mest hy voor dien of genen grond , voor het winnen van deze of die vrucht moet bereyden , aen gezien alle granen het eene minder het andere meer zouten tot derzelver wasdom noodig hebben , en dat het eene mest meerder , het ander minder bevat . Dat hy geen peerden- of schapen-mest , in ligte en zandachtige aerde die weynig warmte noodig heeft , gebruykt , maer wel koey- of runder-mest , dat vetter en minder warm is , en zoo doonlyk wolle vudden bezigt die goed mesten en het vocht bewaren . En eyndelyk , dat hy het voormelde

peerden-, schapen- en al ander heet mest dat nadeelig aen warme en drooge grond is, integendeel op de koude en vochtige waarvoor het zeer goed is; gebruykt.

Ten tweeden, dat hy neerstig zy, dat is, dat hy de vruchten elk op zynen tyd zaeyt en plant. De beste vruchten of zaed gebruykt en nooyt zich van de slechte bediend.

Ten derden, dat hy werkzaam zy, zyne landen wel bearbeyd, wel roert met de ploeg of spade.

Ten vierden, dat hy omzigtig zy, dat is, dat alvorens hy zaeyt of plant, kennis neemt van den aerd en natuer van den grond, en onderzoekt welke vruchten op dezen of dien akker het beste gelyken, welke gewassen hier of daer het meeste opbrengen. Ook dat hy niet meer landen beakkerd, dan die welke hy behooryk kan bemesten.

Ten vyfden, dat hy voorzienig zy, en zorgt dat zyne vruchten in natte jaren niet verdrinken, noch in drooge verdroogen. Kunnende hy het eerste voorkomen met de bestaende rivieren en grachten goed te zuiveren of anders met waterloopen te maken die het water afleyden, in het tweede met het diep roeren der gronden bekomen.

Ten zesden, dat hy nieuwsgierig zy, ziet wat zyne naburen doen, beproeft en onderzoekt welke middelen hy moet aanwenden om zynen akkerbouw zoo uytwendig als inwendig voort te zetten. Betracht te weten, welke vruchten hem tot het meeste voordeel kunnen dienen; op welke plaetsen zy het best wassen, wanneer zy moeten gezaeyd worden; welk mest dezen of dien grond, deze of die vrucht het best dient; hoe den ondergrond gesteld is, of hy goed van aerd of hard en gesloten is, of er geen heyleest (zoogenaemde schurft) die behoorde gebroken te worden, te vinden is, enz.

Ten zevenden, dat hy gierig zy, en geen mest laet verloren gaen, noch strooy om het te kunnen maken verkoopt, maer integendeel zorgt om zooveel mest als 't mogelyk is te bekomen.

Ten achtsten, dat hy mild zy, en dit mest alsmede hetgene hy nog zoude kunnen koopen, aen zyne akkers, weyden en beplantingen mildelyk mededeelt, en aen elken grond bezorgt zooveel hy noodig heeft, en de vruchten die hy daer zaeyen wilt, vereysschen.

Ten negenden, dat hy oplettend zy, en zorgt: dat er aen de noodzakelyke bearbeyding, mesting, bezaeying zynere gronden niets te kort is; dat hy zynen akker net en fraey beteult, hem van 't onkruid enz. zuyvert, en dat dit alles op tyd en stond geschied.

En ten tienden, dat hy geen dronkaerd, speler noch verkwister, maer eerbaer, vroom, vredelievend en godvreezend zy.

Beplantingen en ontginningen.

Erzyn op ons grondgebied, gedurende het loopende even als in het voorledene jaar weynige beplantingen gedaen.

De ontginningen door de byzonderlingen op ons grondgebied gedaen en welke zich by kleyne oppervlakten bepalen, zyn dit jaer het meeste ter streke Oosthoven, Oud-Turnhout en het Stokt geschied.

De oorzaak dat er niet meer ontginningen alhier worden gedaen, hebben wy ons dunktens genoegzaam in onze twee vorige verslagen bewezen.

Om deze oorzaken dan te doen verdwynen, kunnen wy het gouvernement niet genoeg aenraden, den landbouw, den steunpilaer der maetschappy, zoo veel mogelyk onder alle opzigten te bevoordeelen. Het zy hier door aanmoedigingen, het zy daer door eerbewyzingen die de ryken kunnen aenzetten om hun fortuyn tot de verbeteringen des gronds te gebruyken. Het is daerom ook dat wy in het daerstellen van tentoonstellingen der landbouw-voortbrengselen (alhoewel het beter was, dat deze in ieder kanton of arrondissement geschiedden), alsmede tot het verleenen van eere teekens aen de ontginners en de verbeteraers des landbouws, moeten toejuychen. Met hierin voort te gaen zoude Belgenland, wiens wyze institutien byna alle volkeren roemen en benyden, niet alleen de inzigten van de Atheners en van den wyzen Xenophon bewerkstelligen, maer Belgenland zoude ook het antwoord van den wysgeer Euthynënius, wanneer men hem de voorname van Xenophon bekend maekte « Het gemeenebest heeft zoo veel werk om gunsten aen de lediggangers en vermogende mannen uyt te deelen, dat het weynig

aen de nuttige en vergetene burgers kan denken; » logenstraffen. En wie ook, zou het groot nut, dat het staetsbestuur met den landbouw te begunstigen kan stichten, zonder haarklievery kunnen betwisten?

Is het niet aen den landbouw dat de volkeren den handel schuldigh zyn? zonder landbouw is er immers geene handel, en zonder handel geene nyverheyd.

Ook wanneer men eens wil op de aloude tyden een oog slaen, vindt men dan niet veel aengeteekend, waarvan wy slechts ter loops een denkbeeld kunnen geven, hoe de Egyptenaren die de landbouwkunst aen de Atheners hebben medegedeeld, by deze in achtung stonden; wat eerbied men aen Ceres (de graan godin) toedroeg; op welke wyze den landbouw altoos buytengewoon is geëerbiedigd geweest; wat strenge maetregelen de oude wetgevingen wegens het beschadigen der eygendommen voorschreven; wat geleerden er zich hebben op toegelegd; verhalen de historien niet: dat den wysgeer Pericles, na dat hy vele jaren Athenen had geregeerd, weder bezit nam van zyns ouders erve en zich in den dag met den akkerbouw bezig hield en des avonds studeerde om zyne medeburgers te verlichten; dat wanneer men aen Quintius Cincinnatus kwam aankondigen, dat hy tot dictator van Roomen was verkozen, zy hem aen de ploeg vonden, bezig met het land te beteulen; dat dezen dictator, toen hy na eenigen tyd het roomsch ryk weder in rust had gebracht, zyne hooge heerschappy aen den raad weder aflegde, om zich wederom tot den akkerbouw te begeven; dat Scipio-Africanus, na grooten lof en eenen beroemden naam door zyne deugden en daden te hebben verworven, na 26 jaren den oorlog te hebben gevoerd, het overige van zyne dagen in een landhuysken by het dorp *Linternum* by *Capua* sleet, eenen tuyn beteulde waer in hy won al wat hy voor zyne behoefte noodig had; dat den keyzer *Diocletianus*, na 18 jaren te hebben geheerscht, vrywillig de kroon van het keyzerryk afstond, om zich tot den landbouw te begeven; dat dezen *Diocletianus* wanneer men hy hem, twee jaren na zyne abdication alle poogingen aenwende en kwam verzoeken om de regering van het keyzerryk weder aen te nemen, aen de zendelingen die

hem in zynen hof vonden werken, na dat hy hunnen last had verstaen, minnelyk antwoordde: wat dunkt ul, is 't niet genoeglyker van hier in vrede te leven, te kunnen oogsten en plukken wat ik gezaeyd en gewonnen heb, dan wederom te Roomen de lasten van 't keyzerryk op myne schouderen te dragen; neen ik verkies mynen kost te winnen met myne handen op het land. Met uwen gewezen keyzer te beklagen benydt gy het lot van den ploeger. Dat Cicero aen zynen zoon schreef: « van al de rykdommen waer van wy profyt zoeken te trekken, zyn er geene aen die van den landbouw te verkiezen, geene verzekeren meerderoervloed, en voor eenen vryen man zyn er geene aengenamere noch waerdiger. » Dat Hendrik den IV, koning van Frankryk, in zyne jongheyd dikwyls den landbouwer beklagde en zegde, als ik eens koning word, zal ik zorgen, dat den braven yverigen landman; die den waren rykdom van het land uytmaekt, dagelyks zyn kieken en zyn flesch wyn op tafel zal kunnen hebben; dat dezen Hendrik, later koning geworden zynde, zyne vroegere gezegdens niet was vergeten, maer tydens zyne heersching altoos waer hy kon den landbouw voorstond. Dat in deze tyden nog den keyzer van China opeenen zekeren dag van het jaer in eenen plegtigen optogt naef het veld gaet, alwaer hy zelf eene voor ploegt, ten eynde alzo aen zyne onderdanen het voorbeeld te geven, om de ploeg te eeren, enz.

Overigens en met den landbouw te begunstigen, brengt men niet alleen een zeker welzyn in het land, maer men verkleest de bewoners ook aen den grond die ze zag geboren worden, dien zy beakkeren en met hun zweet besproeyen, en welke zy ook des noods zouden verdedigen. Want men merke wel op, dat het alleenlyk onder de eygenaers en de landbouwers klas is, dat men geene cosmopoliten vindt, op welke wereldburgers, die vertrekken wanneer het hun belang geldt, geene staetsbesturen kunnen steunen.

Staet van de peerden en van het vee. — Opneming. — Verbetring der rassen. — Veeziekten. — Vecartsenydienst.

Den staet van de peerden en van het vee, is in onze gemeente tamelyk goed.

Het getal van het verschillend vee, waarvan wy in ons verslag over 1846-1847 eene opgave hebben gegeven, is nagenoeg hetzelfde gebleven.

De jaerlykse premien die de provincie voor de verbeteringen der rassen verleent, brengt wel eenige vordering te weeg, doch niet genoeg. Men kan dit niet anders dan aen het vooroordeel van de meeste landbouwers, die styfhoofdig met alle nieuwigheyt spotten, en hun steeds aen het oude stelsel, hoe slecht het ook moge zyn, blyven houden, toeschryven. Evenwel vindt men er, en dit getal vergroot jaerlyks, die door de opkweeking van jonge hollandsche veerskalveren, schoon vee bekomen, en hunne stallen, om zoo te zeggen, teenemaal van gedaente doen verwisselen. Met dit te doen, porren zy hunne geburen aen, hun voorbeeld te volgen, en het is alzoo dat men allengskens de verbeteringen, die men tracht tot stand te brengen, zal verkrygen. Het is tevens te verwonderen, dat ofschoon sommige onzer landbouwers begrypen, wat voordeel zy kunnen trekken met hun vee over te halen en het door den Durhamschen stier die by de weduwe C. Lauwers te Papenbruggen is geplactst, te doen bespringen, men hiervan zich niet meer bedient.

Er heeft in onze stad geene besmettelijke veeziekte geheerscht.

Den dienst van den heer Clerinx, gouvernements-veearts alhier, is steeds voldoende en verdient eene lofelyke melding. Ofschoon wy wel weten dat men dikwyls meer naer het gesnoef en de beuzelaryen van een kwakzalver dan naer wyze raedgevingen luystert, kunnen wy echter aen onze landbouwers niet genoeg voor oogen brengen hoe gevaerlyk het voor hen is, zich van ongediplomeerde en ongeleerde meesters (empiristen) te bedienen. Want met zich van deze laetste te bedienen, kunnen zy van de schadeloosstellingen die het gouvernement in sommige gevallen mildelyk verleent, niet genieten, en verliezen boven dat dikwyls door de slechte behandeling of traktement hun vee.

Titel XHV.

NYVERHEYD EN KOOPHANDEL.

Nyverheyds-inrigtingen, stoomwerkluuygen, ongezonde en gevaerlyke fabrieken, onderzoekingen van commodo en incommodo.

De eenigste nieuwe nyverheyds-inrigting van belang waarvan wy sedert ons laetste verslag gewag moeten maken, is de weder oprigting der blykery op het Zwane Veen door den heer P. Verheyen.

Onze stad heeft geene fabrieken die stoomwerkluuygen bezigen.

Er zyn ook geene die gevaerlyk of zeer ongezonder zyn. Zeven onderzoeken van *commodo* en *incommodo* hebben sedert ons laetste verslag plaats gehad, te weten: 2 voor het maken van tabak eesten, 3 voor de bouwving van bakovens, 1 voor de oprigting van eene hoefsmedery en 1 voor de inrigting van eene gortpeldery.

Koophandel.

BEWEGING VAN ONZE VAERT.

Sedert ons laetste verslag zyn alhier, behalve de verschillende schuyten die kasseyen voor den steenweg op Moll hebben aengevoerd, nog 86 andere aengekomen en gelost geworden.

Van die laetste schuyten die het meest onze vaert bevaren zyn de genaemde: *Jonge Joanna, de Spitsbek, les Quatre Frères, le Mirabeau, le Mogador, le Remonteur, le Belge, le Vicux, le Rossignol, le Rejausé, le Ballon, la Passerelle sans eau, la Melanie, la Beauté, la Jolie, la belle Poule, la Barque, la Polka, Charlemagne, Charles-François, Léopold, Comblain-Latour, Grétry en Sans Repos.*

Dezelve hebben gezamentyk sedert den 1^{en} september 1848 tot den 1^{en} september 1849 aengebragt, te weten: 12,787 hectoliters kalk, 19,303 hectoliters steenkolen (gruys), 69,105 kilogrammen steenkolen in klotten,

252,500 bouwsteen, 3,380 playeyen, 52 meters 75 centimeters arduyn, 3000 schalien, 90,850 kilogrammen ruw zout en ongeveer 200 hectoliters turf.

Van den voormelden kalk, die meest voor den landbouw is gebezigd, is er byna $\frac{2}{5}$ of 8,174 hectoliters naer de omliggende gemeenten uytgevoerd. Den uytvoer van de steenkolen is veel verminderd en heeft zich op 155 hectoliters gruys en 400 kilogrammen klotten bepaeld.

Den uytvoer langst de vaert vermeerderd niet en blyft onbeduydend.

Het is te verhopien en wy wenschen het van harte, dat de onderneming van de heeren Berger en C^e die eenen geregelden dienst op Maestricht en Luyk met hunne schuyt *het Wapen van Turnhout* hebben ingerigt, eenen goeden uytslag mag hebben, en ook den uytvoer van onze voortbrengsels zal doen vermeerderen.

Openbare vervoermiddelen.

De openbare vervoermiddelen, die wy in ons verslag over 1846-1847 hebben opgegeven, zyn dezelfde gebleven.

Jaermerkten.

Zie ons verslag over 1847-1848.

Tentoonstelling van nyverheyds-voortbrengsels, van beesten, enz.

Er hebben alhier geene tentoonstellingen van dien aard dit jaer geweest. Wy verhopien het toekomstige jaer met eene tentoonstelling van de voortbrengselen des landbouws van het arrondissement begunstigd te worden.

Levensbehoefsten.

PRYS DER GRANEN.

Den middelbaren prys der granen per hectoliter, in het jaer 1848 op onze markt verkocht, is geweest voor :

De tarwe	fr. 17-69 $\frac{5}{16}$
Het koren (rogge)	» 10-71 $\frac{2}{18}$
De gerst	» 10-19 $\frac{11}{29}$
De boekweyt	» 9-29 $\frac{40}{48}$

Prys der boter.

Den middelbaren prys der boter per kilogram, in het jaer 1848 op onze markt verkocht is geweest fr. 4-54 $\frac{20}{100}$.

Broodzetting.

De middelbare prys van roggebrood is alhier in 1848 geweest fr. 14 $\frac{18}{48}$ per kilogram en in 1847, 25 centimen.

Regtbank.

Het verledene jaer maekten wy in ons verslag melding van de plaets van den substituēt-procureur, die door de verplaatsing van den titularis naer Mechelen, altoen nog open was. Sedert is deze door de benoeming van den heer De Keyser vervuld geworden.

Koophandel en nyverheyds-toestand, opschortingen en bankbreuken.

Den koophandel in het algemeen, blyft, buyten de steenkolen en kalk, zoo als wy in onze vorige verslagen zegden, nog altoos verminderen, en wy kunnen het niet ontveynzen, hy zal niet verbeteren zoo lang wy geen steenweg op Tilburg bekomen.

Nogtans zoude men het wyd mis hebben wanneer men de vermindering van Turnhouts koophandel, aen deszelfs inwooneren toeschreef. Want het is immers genoegzaam bekend, dat het in onze stad, noch aen handels-geest, noch aen neerstigheyd ontbreekt, wanneer er iets te verdienen valt. Maer het is toe te schryven aen de gemaekte gemeenschapswegen, die onze zuydelyke en westelyke geburen hebben verkregen, en daer door thans zoo gemakelyk in de grootē steden van het land, hun van die waren welke zy voortyds hier kwamen koopen,

voorzien. Men denke evenwel niet, dat wy hun die communicatie-wegen benyden, die de landstreek kunnen verryken. In tegendeel, wy zelven hebben hierin toegejuycht, of schoon wy om te kunnen behouden het geen wy vroeger hadden, altoos gewenscht en tot nu toe poogingen hebben gedaen, om ook een part van die zelve voordeelen, die zy hebben verkregen, tegenieten, namelyk om eenen steenweg op Tilburg te bekomen, ten cynden handel van Noord-Brabant, die ons de staatsomwenteling van 1830 heeft ontnomen, eenigzins weder te krygen. Met het bekomen van dezen wegzonden niet alleenlyk onze voortbrengselen, maer ook die van de zuyder-Kempen, zelfs de Diestersche en Leuvensche bieren eenen uytweg verkrygen.

Overigens weet men ook genoeg dat Turnhout geene opofferingen vrees, wanneer het de bevordering van zynen handel en nyverheyd geldt. Getuyge hiervan de gestemde hydragen voor den steenweg op Moll, en die, ingeval het gouvernement zich op de gedane reclamen van het eerste ontworpen spoor (tracé) om hem van deze laatste plaets langs Olmen, Oostham, Quaedmechelen, enz., om te leyden, niet had afgezien, in plaets van voordeel aen onze stad, integendeel veel nadeel zoude hebben toegebracht, en ons geheellyk van het noord-oostelyk gewest van Limburg zoude hebben afgesneden.

Wegens de nyverheyd hebben wy betrekkellyk onze tykfabrieken niet veel goeds te zeggen, alhoewel deze iets beter dan het verledene jaer is geweest, en welke men aen de fabricatie der katoenetyken moet toeschryven. Ofschoon het, wel is waer, te bejammeren is, dat men zoo veel van de fabricatie der goede garen-tyken, die niet alleen Turnhout vroeger eenigzins vermeerderd hebben gemaakt, is afgeweken, maer die ook de vlasteelt, een voornaem voortbrengsel van ons land, bevorderde, moet men echter bekennen, dat de fabrikanten niet meer kunnen handelen zoo als voor dezen. Zy moeten thans de eygenzinnigheden van de eeuw en de gedurige veranderingen van het volk, dat niet meer zoo als voordezen zich met het oude vergenoegt, maer al te dikwyls nieuwigheden verlangt, volgen. Derhalve moeten wy in deze tyden, dewyl men over al de nyverheyd

meerder dan het de behoefte vergt, doet voortbrengen, onze fabrikanten aenraden, van nu en dan op afwisselende fabricatien toe te leggen, zoo als men namelyk te St.-Nicolaes, Lokeren en andere plaetsen is doende, en welke plaetsen er wel by varen.

Tevens kunnen wy in de gevoelens van sommige onzer inwooneren, die het oprigten van die kleyne fabrieken die er nu sedert een paer jaren hier tot stand zyn gebracht, als nadeelig voor de plaets afkeuren, niet deelen. Immers is het eene waerheyd, dat in hoe meerder handen de nyverheyd is, hoe meerder verbeteringen men er in mag verhopen. Bovendien geeft dit minder aenleyding by sommige tot *monopolium*; en men heeft van die, welke den alleenhandel tot zich willen trekken, minder dwingelandy op de werkende klas te vreezen.

De fabricatie der kanten blyft ook nog altoos kwywend, en wy kunnen hierin weynige verbeteringen verhopē, doordien men het kantwerken byna op alle plaetsen in ons land, en tegenvoordig zelfs veel in Holland aenleert, naer welk land ook de meeste kanten van onze stad werden verzonden.

De fabrieken van gekleurd papier, kaertmakeryen, enz. enz. van de heeren Glenisson en Van Genechten en Dierckx-Brepols blyven niet alleen goede verzendingen behouden, maer worden nog altoos meer belangryker, en bezigen een aenzienlyk getal werklieden.

Onze fabrieken van siamoisen en katoenetten blyven, hoe moeyelyk ook, tegen hunne mededingers van Vlaenderen kampen.

Het vertier van onze brouweryen is vermeerderd, maer de verzendingen van onze huydevetteryen zyn verminderd.

De fabricatie van onze zoutziedery is niet verminderd maer omtrent dezelfde gebleven: Die van onze zeepziedery wordt belangryker.

Wyders hebben wy geene opschortingen of hankbreuken in onze stad te betreuren gehad, het gene wy aen de zuynigheyd onzer inwooneren, die de tering naer de nering weten te stellen, toeschryven.

Ten slotte, myne heeren! leggen wy ter tafel tot UEd.

narigt, ingevolge den zin der gemeente wet, het door ons opgemaakt ontwerp van de stedelyke begrooting voor 1850, hetwelk wy aen uwe beraming onderwerpen.

Aldusgedaen en voorgelezen in de openbare zitting van den gemeente raed der stad Turnhout, datum als boven.

Ter ordonnantie : DEN BURGEMEESTER,
DEN SECRETARIS, J. A. A. DIERCKX.
J. J. D. CAPET.